

УДК 342.518(477):342.51

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.1.43>

СПІВВІДНОШЕННЯ ЗАВДАНЬ ТА ПОВНОВАЖЕНЬ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Якимович Я.В.,
*кандидат юридичних наук,
викладач кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Якимович Я.В. Співвідношення завдань та повноважень Кабінету Міністрів України на основі конституційного законодавства.

Виконавча влада є однією з трьох гілок державної влади, що забезпечує належне функціонування державного механізму. Динамічні суспільні процеси, сучасні виклики та стрімкість соціальних трансформацій стають предметом її безпосередньої діяльності. Ефективність функціонування виконавчої влади, зокрема її вищого органу – Кабінету Міністрів України, детермінована не лише якістю кадрового потенціалу, а й чіткістю нормативного визначення її організаційних засад: мети, завдань та повноважень. У цьому контексті актуальності набуває проблема оптимального балансу між державним регулюванням у сферах компетенції виконавчої влади та можливістю їх саморегулювання.

Правове підґрунтя діяльності органів виконавчої влади закріплене в нормах конституційного та поточного законодавства, які регламентують їхню організацію, завдання та повноваження. Завдання визначають стратегічні напрями та мету існування відповідної інституції. Повноваження, у свою чергу, є конкретними правовими інструментами для реалізації цих завдань, що втілюються у створенні адміністративно-правових фактів. Саме коректність співвідношення між завданнями та повноваженнями виступає ключовим фактором ефективності урядових інституцій.

Представлене дослідження зосереджено на аналізі співвідношення нормативної регламентації завдань і повноважень уряду. Метою роботи є класифікація цих категорій, виявлення закономірностей у механізмі реалізації завдань через відповідні повноваження, а також ідентифікація недоліків у їх правовому взаємозв'язку.

Нормативно-правовою основою наукового дослідження слугують Конституція України та Закон України «Про Кабінет Міністрів України». Із застосуванням методу аналізу та формально-юридичного методу було охарактеризовано завдання, покладені на уряд України, та систематизовано його повноваження. Розмежування повноважень за сферами регулювання дозволяє здійснити їх обґрунтоване зіставлення із відповідними завданнями. Отримані результати створюють підґрунтя для виявлення закономірностей та недоліків у практиці їх взаємодії, що дозволить акцентувати увагу на проблемних аспектах законодавства та сприятиме його подальшому вдосконаленню.

Ключові слова: урядове законодавство, організація уряду, адміністративне функціонування, недоліки та закономірності роботи виконавчої влади.

Yakymovych Y.V. The correlation of tasks and powers of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the basis of constitutional legislation.

The executive branch is one of the three branches of state power that ensures the proper functioning of the state mechanism. Its direct activities address dynamic societal processes, contemporary challenges, and the rapid pace of social transformations. The effectiveness of the executive branch, particularly its highest body – the Cabinet of Ministers of Ukraine – is determined not only by the quality of its human resources but also by the clarity of the normative definition of its organizational foundations: its purpose, tasks, and powers. In this context, the issue of finding an optimal balance between state regulation within the spheres of executive competence and the potential for self-regulation becomes particularly relevant.

The legal framework for the activities of executive bodies is enshrined in the norms of constitutional and current legislation, which regulate their organization, tasks, and powers. Tasks define the strategic directions and purpose of the respective institution. Powers, in turn, are the specific legal instruments for implementing these tasks, which are embodied in the creation of administrative-legal facts. The proper alignment between tasks and powers is a key factor in the effectiveness of governmental institutions.

This research focuses on the analysis of the relationship between the normative regulation of the government's tasks and powers. The aim of this work is to classify these categories, to identify patterns in the mechanism of implementing tasks through corresponding powers, and to identify shortcomings in their legal correlation.

The legal and regulatory framework for this research is provided by the Constitution of Ukraine and the Law of Ukraine «On the Cabinet of Ministers of Ukraine.» Using the method of analysis and the formal-legal method, the tasks assigned to the Government of Ukraine are characterized and its powers are systematized. The demarcation of powers by spheres of regulation allows for their substantiated comparison with the corresponding tasks. The results obtained form a basis for identifying patterns and shortcomings in the practice of their interaction, which will help to highlight problematic aspects of the legislation and contribute to its further improvement.

Key words: government legislation, organization of government, administrative functioning, shortcomings and patterns of the executive branch's work.

Постановка проблеми. У сучасному світі, який переповнений різноманітними викликами економічного, політичного характеру та численними соціальними необхідностями, важливим залишається питання «на що конкретно спрямована юрисдикція виконавчої влади?». Її повсякденна діяльність пов'язана із функціями, завданнями, повноваженнями, котрі впливають на життя кожної людини та громадянина сьогоднішньої України. Наскільки ж важливо тоді, щоб увесь цей арсенал роботи реалізовувався із точністю годинника, щоб потреби та інтереси одних ефективно узгоджувалися зі швидкістю та професіоналізмом інших. Ця робота повинна брати свій початок із вершин адміністративної ієрархії та завершуватися нижніми ланками. У цьому дослідженні проведемо аналіз саме вершин ієрархії, акцентуючи увагу на уряді.

Мета дослідження. Особливістю організації виконавчої влади є нормативне розмежування її діяльності між органами та посадовими особами. *Органи виконавчої влади* – уряд, міністерства, та інші органи наділені *завданнями*, які реалізуються через *повноваження*. При цьому конкретний перелік повноважень притаманний тільки уряду та місцевим державним адміністраціям. У рамках запропонованої статті, досліджуючи завдання та повноваження уряду зробимо опис, класифікуємо та виведемо відповідні особливості регламентованих завдань та повноважень. Законодавчою основою стане Конституція України, а також Закон України «Про Кабінет Міністрів України» (далі – закон про КМУ) [3; 5]

Стан опрацювання проблематики. Тематика запропонованого дослідження завжди мала значний інтерес. З-посеред численних науковців можна виокремити Денегу В., який присвятив своє дослідження питанню оптимізації роботи органів виконавчої влади в умовах децентралізації; Дерещ В., яка висвітлювала проблематику функціонування уряду; Кульчий І. акцентував на оптимізації виконавчої влади в контексті реформування державного правління; Романюк А, який досліджував питання роботи урядових кабінетів у Європі [1; 2; 4; 6].

Виклад основного матеріалу. Кабінет Міністрів України відповідно до статті 116 Конституції України виконує такі завдання: 1) Забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснює внутрішню і зовнішню політику держави, виконує Конституцію, закони України та акти Президента України; 1⁻¹) забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору; 2) вживає заходів щодо забезпечення прав та свобод людини і громадянина. 3) Забезпечення проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування; 4) розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України; 5) забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності; здійснює управління об'єктами державної власності відповідно до закону; 6) розробляє проект закону про Державний бюджет і забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, подає

Верховній Раді України звіт про його виконання; 7) здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю; 8) організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи; 9) спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади; 9⁻¹) утворює, реорганізовує та ліквідує відповідно до закону міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, діючи у межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади; 9⁻²) призначає на посаду та звільняє з посад за поданням Прем'єр-міністра України керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України; 10) здійснює інші повноваження, визначені Конституцією та законами України [3].

Згідно зі статтею 2 закону про КМУ завдання мають розширення: 1) уряд забезпечує: державний суверенітет та економічну самостійність; здійснення політики: внутрішньої та зовнішньої; виконання Конституції, законів та актів Президента України; 2) вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина; щодо створення сприятливих умов для вільного і всебічного розвитку особистості; 3) забезпечує політику: – бюджетну, фінансову, цінової, інвестиційну; амортизаційну, податкову, структурно-галузеву; у сфері праці, зайнятості, соціального захисту, охорони здоров'я; освіти, науки культури; охорони природи, екологічної безпеки та природокористування; 4) розробку та виконання програм розвитку: економічного, науково-технічного, соціально, культурного та охорони довкілля. Розробка, затвердження та виконання інших державних цільових програм; 5) забезпечує розвиток та підтримку науково-технічного та інноваційного потенціалу держави; 6) забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності; здійснює управління об'єктами державної власності відповідно до закону; 7) здійснює заходи щодо забезпечення: обороноздатності; національної безпеки; громадського порядку; боротьби зі злочинністю; ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; 8) організацію і забезпечення провадження зовнішньоекономічної діяльності та митної справи; 9) спрямовує та координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади, здійснює контроль за їх діяльністю [5].

Порівнюючи виклад завдань, можемо спостерігати відмінності. У Конституції зазначені, а в законі відсутні пункти щодо: реалізації курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та НАТО; розробки проєктів закону про Державний бюджет України та виконання супровідних дій щодо нього; утворення, реорганізації та ліквідації міністерств та інших органів влади; призначення та звільнення з посади керівників центральних органів виконавчої влади.

У законі зазначені, а в Конституції відсутні пункти щодо: сприятливих умов для вільного і всебічного розвитку особистості; забезпечення амортизаційної, податкової, структурно-галузевої політики; розробки програм щодо охорони довкілля; розробки, затвердження та виконання інших державних цільових програм; забезпечення науково-технічного та інноваційного потенціалу держави; забезпечення ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Міркуючи про ці неузгодженості, пункти конституції цілком можуть бути розширені в законі. Це відповідає юридичній техніці та ідеї ієрархічності законодавства. Проблемою є пункти конституції, які не згадані в законі. Якщо пункти, які стосуються бюджету, утворення та ліквідації міністерств, призначення та звільнення з посад керівників можна знайти в статтях закону, то пункт, передбачений Конституцією України щодо членства України в ЄС та НАТО в законі, на жаль, відсутній.

Уряд також перелік супровідних повноважень. На цьому етапі проаналізуємо перелік та зіставимо його із завданнями, сферами та галузями. Аналіз здійснюватимемо на основі таблиць, де розмежовуються сфери повноважень та їх підвиди.

Повноваження уряду викладені у статті 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» та розподілені за 6 напрямками [5].

Таблиця 1

1. Сфера економіки, фінансів, трудових відносин, зайнятості, трудової міграції, оплата праці та охорона праці		
1. Економіка	2. Фінанси	3. Соціальні питання
1. Проведення політики, прогнозування, регулювання економіки, розробка та виконання програм економічного та соціального розвитку. 2. Визначає доцільність цільових програм та забезпечує їх виконання. 3. Щодо власності: – управління державною власністю; – управління корпоративними правами; – делегування окремих повноважень іншим органам; – пропозиції парламенту щодо переліку об'єктів, які не підлягають приватизації; – залучення радників щодо підготовки до приватизації та продажу об'єктів. 4. Щодо підприємництва: – розвиток підприємництва; – здійснення заходів щодо демонополізації та анти- монопольного регулювання; – розвиток конкуренції та ринкової інфраструктури; – державне регулювання політики в сфері господарської діяльності; – розробка та виконання програм структурної перебудови галузей національної економіки та інноваційного розвитку; – заходи щодо реструктуризації та санації підприємств та організацій; – проведення державної промислової політики; – визначення пріоритетних галузей промисловості, які потребують прискореного розвитку. 5. Щодо товарів, продукції (робіт, послуг) : – захист та підтримка національного товаровиробника; – захисту прав споживачів та підвищення якості життя; – визначення продукції (робіт і послуг) для державних потреб. Визначення порядку формування та розміщення державного замовлення на її виробництво та інше. 6. Забезпечення проведення аграрної політики та продовольчої безпеки держави. 7. Проведення зовнішньоекономічної політики. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності. 8. Щодо нафти ухвалює рішення: – у кризових ситуаціях на ринку нафти; – про розкриття мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів.	1. Щодо Державного бюджету України: – розробляє та схвалює Бюджетну декларацію; – розробляє проекти законів та зміни до державного бюджету; – забезпечує виконання та подає звіт про виконання державного бюджету. 2. Щодо позик: – ухвалює рішення про випуск облігацій державних внутрішніх та зовнішніх позик; – виступає гарантом щодо позик, які надаються іноземними державами, банками, міжнародними фінансовими організаціями та інше. 3. Здійснює обслуговування державного боргу. 4. Щодо фондів: – утворення державних резервних фондів для фінансових і матеріально технічних ресурсів. Ухвалює рішення щодо їх використання; – ухвалює рішення про використання резервного фонду державного бюджету. 5. Організація та забезпечення здійснення митної справи; 6. Щодо платіжного балансу: – бере участь у складанні платіжного балансу; – організовує роботу зі складання зовнішньоторговельного балансу; – забезпечує раціональне використання державних валютних коштів. 7. Щодо інших фінансових питань: – проведення державної фінансової та податкової політики; – організація державного страхування; – сприяє стабільності грошових одиниць; – проведення державної політики цін. Здійснює державне регулювання ціноутворення.	1. Щодо діалогу на національному рівні: – уряд виступає стороною соціального діалогу; – сприяє розвитку діалогу; – проводить консультації з іншими сторонами соціального діалогу щодо проектів законів та інших актів з питань економічної політики, трудових, соціальних та економічних відносин. 2. Здійснює державну політику та вирішує питання щодо : – трудових відносин, зайнятості населення, трудової міграції, оплати та охорони праці; – розроблення та використання відповідних державних програм; – професійної орієнтації, підготовки та перепідготовки кадрів; – регулювання міграційних процесів; – забезпечення виконання положень Генеральної угоди у межах взятих на себе зобов'язань.

Виходячи із класифікації, яку викладено в таблиці 1 перший напрямок «Сфера економіки, фінансів, трудових відносин, зайнятості, трудової міграції, оплати праці та охорони праці» може розмежовуватися на три підвиди: економіка, фінанси, соціальні питання. Ця сфера знаходить свій прояв у низці завдань уряду, які передбачені ст. 2 законом про КМУ [5]. Зокрема: 1 завдання (щодо забезпечення економічної самостійності; здійснення внутрішньої та зовнішньої політики); 3 завдання (щодо забезпечення бюджетної, фінансової, цінової, інвестиційної, амортизаційної, податкової, структурно-галузевої політики; щодо політики праці, зайнятості та соціального захисту); 4 завдання (щодо розробки та виконання програм економічного та соціального розвитку); 6 завдання (щодо управління державною власністю); 8 завдання (щодо проведення зовнішньоекономічної діяльності та митної справи). Фінансове повноваження щодо державного бюджету окремо реалізовує 6 завдання уряду, яке передбачено ст. 116 Конституції України[3].

Таблиця 2

2.1. Соціальна політика, охорона здоров'я, освіта, наука, культура, спорт, туризм, охорона навколишнього середовища, ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій		
1.Соціальна політика	2.Охорона здоров'я	3.Культура
1. Щодо соціальної політики: – забезпечення проведення політики; – заходи щодо підвищення реальних доходів населення – забезпечення соціального захисту громадян. 2. Проектування законів щодо державних соціальних стандартів та соціальних гарантій. 3. Щодо державних програм соціальної допомоги: – розробка та виконання програм; – заходи зміцнення матеріально- технічної бази закладів соціального захисту непрацездатних та малозабезпечених верств населення. 4. Засновує премії та стипендії за особливі досягнення в різних сферах суспільного життя.	1. Забезпечення проведення політики щодо: – охорони здоров'я, санітарно-епідемічного благополуччя, охорони материнства та дитинства, освіти, фізичної культури; – доступності для громадян послуг медичних, освітніх, фізкультурно-оздоровчих закладів. 2. Розроблення та здійснення заходів щодо створення матеріально-технічних баз для розвитку здоров'я.	1. Проведення політики щодо: – культури, етнонаціонального розвитку України, міжнаціональних відносин; – охорони історичної і культурної спадщини; - всебічного розвитку і функціонування державної мови, створює умови для вільного розвитку мов корінних народів і національних меншин; – задоволення національно-культурних потреб українців, які проживають за межами України. 2. Проведення політики щодо інформатизації, сприяння становлення єдиного інформаційного простору; 3. Розроблення та здійснення заходів щодо створення матеріально-технічних баз для розвитку культури

Таблиця 3 (продовження таблиці 2)

2.2. Соціальна політика, охорона здоров'я, освіта, наука, культура, спорт, туризм, охорона навколишнього середовища, ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій			
4.Наука	5.Природа	6.Праця	7.Туризм
1. Розроблення та здійснення заходів щодо створення матеріально-технічних баз для розвитку освіти; 2.Забезпечує: – проведення науково-технічної політики; – розвиток і зміцнення науково-технічного потенціалу; – розробка та виконання науково-технічних програм. 3. Вдосконалення державного регулювання в науково-технічній сфері та стимулювання інноваційної діяльності підприємств. 4. Визначає порядок формування та використання фондів для науково-технічної діяльності.	1. Розроблення та здійснення заходів щодо створення матеріально-технічних баз для розвитку рекреаційного господарства. 2. Проведення політики щодо сфери: – охорони природи; – екологічної безпеки; – природокористування. 3.Розробка та використання державних та міжнародних екологічних програм. 4. Здійснення державного управління у сфері охорони та раціонального використання: – землі та її надр; – водних ресурсів; – рослинного і тваринного світу; - інших природних ресурсів. 5. Ухвалює рішення про обмеження, заборону або припинення діяльності підприємств, установ та організацій у разі порушення ними законодавства про навколишнє природне середовище. 6. Координує діяльність центральних та місцевих органів державної влади, підприємств, установ, організацій щодо: – охорони навколишнього природного середовища; – виконання державних, регіональних, міжнародних екологічних програм. 7. Здійснює заходи та ухвалює рішення щодо ліквідації наслідків: – Чорнобильської катастрофи; – інших катастроф, аварій, пожеж та стихійних лих.	1. Ухвалює рішення про обмеження, заборону або припинення діяльності підприємств, установ та організацій у разі порушення ними законодавства про охорону праці.	1. Розроблення та здійснення заходів щодо створення матеріально-технічних баз для розвитку спорту та туризму.

У таблицях 3 та 4 відображається другий напрямок - «Сфера соціальної політики, охорони здоров'я, освіта, наука, культура, спорт, туризм, охорона навколишнього середовища, ліквідація

наслідків надзвичайних ситуацій». Він розділяється між сімома підвидами: соціальна політика, охорона здоров'я, культура, наука, природа, праця, туризм. Завдання, які реалізуються цими повноваженнями наступні: 2 завдання (щодо умов вільного та всебічного розвитку особистості); 3 завдання (забезпечення фінансової політики, а також щодо праці, зайнятості, соціального захисту, здоров'я, освіти, науки, охорони природи, екологічної безпеки та природокористування; 4 завдання (щодо розробки програм соціального, науково-технічного, культурного розвитку та охорони довкілля); 5 завдання (щодо розвитку науково-технічного та інноваційного потенціалу держави); 7 завдання (щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій).

Таблиця 4

3. Правова політика, законність, забезпечення прав і свобод людини та громадянина			
1. Правова політика	2. Законність	3. Забезпечення прав	4. Інститути
1. Проведення правової політики.	1. Контроль за дотриманням законодавства органами виконавчої влади, їх посадовими особами, місцевим самоврядуванням щодо делегованих повноважень.	1. Уживає заходів щодо: – захисту прав та свобод, гідності, життя і здоров'я людини та громадянина; – забезпечення пожежної безпеки; – забезпечення боротьби зі злочинністю; – запобігання та протидія корупції. 2. Забезпечення виконання судових рішень органами виконавчої влади та їх керівниками. 3. Умови для розвитку та функціонування системи юридичних послуг та правової допомоги населенню; 4. Забезпечення системи безоплатної правничої допомоги. 5. Захист осіб щодо яких встановлено факт позбавлення свободи внаслідок збройної агресії проти України.	1. Фінансування та створення умов щодо : – утримання судів; – функціонування судів; – діяльності суддів. 2. Організовує фінансове та матеріально-технічне забезпечення щодо: – діяльності правоохоронних органів; – соціального захисту працівників цих органів та їх сімей; 3. Координує та контролює діяльність органів виконавчої влади щодо запобігання та протидії корупції .

Таблиця 4 відображає третій напрямок - «Сфера правової політики, законність, забезпечення прав та свобод людини і громадянина», який розмежовується на чотири підвиди: правова політика, законність, права та свободи людини і громадянина, інститути. Завдання, які реалізуються через ці повноваження наступні: 1 завдання (щодо забезпечення виконання законодавства); 2 завдання (щодо заходів забезпечення прав і свобод людини та громадянина); 3 завдання (щодо забезпечення політики соціального захисту); 6 завдання (щодо управління державною власністю, яке спрямовано на функціонування інститутів); 7 завдання (щодо забезпечення національної безпеки та боротьби зі злочинністю); 9 завдання (щодо спрямування, координації та контролю за роботою органів виконавчої влади).

Таблиця 5

4. Сфера зовнішньої політики		
1. Програми та представництво	2. Співпраця	3. Фінанси та забезпечення
1. – забезпечує зовнішньополітичну діяльність ; – розробляє та затверджує державні програми у цій сфері; – погоджує програми перебування офіційних закордонних делегацій , до яких входять представники уряду;	1. Вирішує питання щодо укладання та виконання міжнародних договорів України.	1. Ухвалює рішення щодо придбання у власність України нерухомості за кордоном для потреб дипломатичних установ.

«Сфера зовнішньої політики» висвітлена в таблиці 5 та розмежована між: програми та представництво, співпраця, фінанси та забезпечення. Повноваження цієї сфери реалізують такі завдання: 1 завдання (щодо забезпечення здійснення зовнішньої політики), 6 завдання (щодо управління державною власністю); 8 завдання (щодо провадження зовнішньоекономічної діяльності).

Таблиця 6

5. Національна безпека та оборона			
1. Оборона	2. Національна безпека	3. Соціальне забезпечення	4. Захист критичної інфраструктури
1. Заходи щодо захисту та охорони кордону і території 2. – забезпечення боєздатності Збройних Сил України; – визначає оборонну чисельність громадян України, які підлягають на строкову службу. 3. Вживає заходи щодо: – забезпечення обороноздатності України; – оснащення збройних сил та інших військових формувань. 4. Здійснення керівництва: – єдиною системою цивільного захисту України; – мобілізаційною підготовкою національної економіки; – переведення економіки на режим роботи в умовах надзвичайного чи воєнного стану. 5. Визначає пріоритетні напрямки розвитку оборонно промислового комплексу.	1. Заходи щодо зміцнення національної безпеки. Розробка та затвердження державних програм. 2. Вирішення щодо участі військовослужбовців України у міжнародних операціях з підтримки миру та порядку. 3. Ухвалює рішення про порядок управління підсанкційними активами, щодо яких ухвалено судові рішення.	1. Забезпечує соціальні та правові гарантії для: – військовослужбовців; – осіб, які звільнених від військової служби; – для членів їх сімей.	1. Заходи щодо запобіганням загрозам та забезпечення критичної інфраструктури. 2. Планування відновлення критичної інфраструктури у випадках, яким не можна запобігти. 3. Стійкість критичної інфраструктури до ідентифікованих загроз і небезпек.

Таблиця 6 відображає «Сферу національної безпеки та оборони». Розмежування сфери здійснюється за чотирма напрямками: оборона, національна безпека, соціальне забезпечення, захист критичної інфраструктури. Завдання, які реалізуються через відповідні повноваження наступні: 1 завдання (забезпечення національного суверенітету, економічної самостійності, здійснення зовнішньої політики); 3 завдання (щодо забезпечення політики соціального захисту); 7 завдання (щодо забезпечення обороноздатності, національної безпеки).

Таблиця 7

6. Вдосконалення державного управління та державної служби			
1. Службовці	2. Механізми	3. Фінансування	4. Взаємодія
1. Заходи щодо кадрового забезпечення органів виконавчої влади. 2. Вживає заходи щодо заохочення та приймає рішення щодо відповідальності: – керівників ЦОВВ та їх заступників; – голів місцевих державних адміністрацій (крім звільнення їх з посади); – посадових осіб, які призначені урядом. 3. Затверджує граничну чисельність працівників органів виконавчої влади.	1. Заходи на вдосконалення системи органів виконавчої влади з метою підвищення ефективності їх діяльності; 2. Проведення єдиної державної політики у сфері державної служби; 3. Утворює, ліквідовує, реорганізовує міністерства та інші центральні органи відповідно до закону. Та в межах передбачених коштів. Затверджує положення про зазначені органи. 4. Утворює та реорганізовує районні державні адміністрації.	1. Заходи на вдосконалення системи органів виконавчої влади з метою оптимізації витрат, які пов'язані із утриманням апарату управління. 2. Визначає умови оплати праці та грошового забезпечення для : – працівників бюджетних установ; – працівників підприємств державного сектору економіки; – військовослужбовців; – поліцейських.	1. Приймає рішення щодо забезпечення представництва уряду в Конституційному Суді України.

«Сфера вдосконалення державного правління та державної служби» викладена в таблиці 7 розмежовується між такими напрямками: службовці, механізми, фінансування, взаємодія. Ця сфера реалізовує наступні завдання: 3 завдання (забезпечення політики соціального захисту); 9 завдання (спрямування та координація роботи міністерств та інших органів виконавчої, здійснює контролю їхньої діяльності).

Співвідношення завдань і повноважень дозволяє відобразити не тільки зв'язки між окремими аспектами функціонування уряду, але й унаочнити наявні недоліки організації центральної владної структури. Найпростіший аналіз дозволяє систематизувати переваги та недоліки за кількома напрямками:

Повноваження, які відповідають поставленим завданням. У більшості випадків повноваження цілком відповідають поставленим завданням. Найкращими ілюстраціями із цього приводу є приклади співвідношення: завдання щодо забезпечення фінансової, амортизаційної політики та повноваження щодо створення і використання державних резервних фондів; завдання щодо розробки програм культурного розвитку та повноваження щодо охорони культурної спадщини, здійснення заходів щодо створення матеріально-технічних баз для розвитку культури чи задоволення національно-культурних потреб українців за кордоном; завдання щодо забезпечення обороноздатності та повноваження щодо визначення оборонної чисельності громадян, оснащення збройних сил, мобілізаційної підготовки національної економіки та співвідношення інших завдань і повноважень.

Завдання, які не конкретизовані повноваженнями. У переліку завдань присутні позиції, які не знаходять чіткого відображення у повноваженнях. Якщо у 6 завданні передбаченому законом про КМУ пункт про «управління державною власністю» може реалізовуватися через низку повноважень щодо власності (управління корпоративними правами, делегування повноважень іншим органам, приватизація та продаж об'єктів) та щодо функціонування інститутів влади (судів, правоохоронних органів, дипломатичних установ), то пункт про «забезпечення рівних умов розвитку всіх форм власності» не реалізовується через жодне пряме повноваження. Повноваження, які могли б віддалено реалізовувати наведене завдання стосуються розвитку підприємництва, конкуренції та ринкової інфраструктури; реструктуризації та санації підприємств; захисту прав та свобод людини і громадянина; забезпечення виконання судових рішень та інші повноваження. Проте жодне із них не може позиціонуватися прямою реалізацією завдання щодо забезпечення рівних умов розвитку всіх форм власності. Вважаємо, що наведене завдання потребує повноважень, які більше пов'язані із заходами щодо забезпечення однакових можливостей для реєстрації, реалізації, функціонування державної, приватної та комунальної форми власності; заходами щодо спрощення бюрократичних операцій для цих форм власності; заходами щодо державних програм підтримки наведених форм власності та інше. На жаль, подібні повноваження у переліку відсутні, а про комунальну власність взагалі не згадано.

Така ж ситуація із завданням 7 щодо «забезпечення громадського порядку». Хоча існують повноваження щодо боротьби зі злочинністю, запобігання і протидія корупції, гарантування пожежної безпеки (таблиця 4, напрямок забезпечення прав), забезпечення діяльності правоохоронних органів (таблиця 4, напрямок інститутів), але вони чітко реалізують 7-е завдання тільки щодо національної безпеки та боротьби зі злочинністю. Можливо, громадський порядок все ж міг би реалізовуватися через повноваження «гарантування пожежної безпеки», але все ж іде мова про громадський порядок, а не безпеку чи добробут, які більше стосуються пожежної безпеки. Тому вважаємо, що запропонований законодавством перелік не містить достатніх повноважень, які б чітко регламентували виконання завдання щодо громадського порядку.

Повноваження, які не конкретизовані завданнями. Подібні повноваження, на жаль, також знаходять своє місце. До таких повноважень можна віднести:

1) повноваження щодо підприємницької діяльності добре реалізують завдання щодо економіки (завдання 1 – економічна самостійність, 3 – фінансова, цінова, інвестиційна, податкова політика та 4 – економічний розвиток), проте велика кількість повноважень, яка передбачена у цій сфері (близько 8) все ж таки потребує окремого завдання, котре б повноцінно забезпечувало інтереси підприємницької діяльності;

2) це стосується й переліку повноваження щодо товарів та продукції (робіт і послуг). Захист національного товаровиробника, захист прав споживачів, визначення продукції для державних потреб перегукується із завданнями щодо забезпечення структурно-галузевої політики, захисту прав і свобод людини та громадянина, соціального захисту. Втім, конкретне завдання, яке б прямо реалізовувало зазначені повноваження таки відсутнє;

3) повноваження щодо управління підсанкційними активами, про які ухвалено судові рішення у контексті національної безпеки (таблиця 6), могло б реалізовувати завдання щодо економічної самостійності або управління власністю. Також сюди могло б відноситися завдання щодо фінансової політики, однак конкретне завдання невизначено.

Повноваження, які мають неповне, неточне вираження або суперечливий характер:

1) повноваження щодо діалогу на національному рівні може реалізовувати декілька завдань, зокрема забезпечення політики соціального захисту чи розробки програм соціального розвитку. Сюди також може підійти запровадження культурної політики. Визначити конкретний варіант досить складно.

2) складним для визначення є також повноваження щодо регулювання міграційних процесів. Частково воно могло б реалізовувати завдання щодо забезпечення політики соціального захисту, а частково виконання програм соціального розвитку.

3) суперечливі позиції присутні у другій сфері щодо освіти (таблиці 2 та 3). З одного боку, освіта зазначена у повноваженні щодо забезпечення медичних, освітніх та фізкультурно-оздоровчих закладів (напрямок охорони здоров'я). З іншого боку, освіта згадана щодо створення матеріально-технічних баз для розвитку освіти (напрямок науки). І при цьому в рамках усієї сфери повноваженням для освіти присвячено тільки ці дві не конкретні позиції.

4) за відсутності деталізації суперечливим є повноваження щодо сприяння становлення єдиного інформаційного простору. Добре, щоб ця позиція стосувалася тільки об'єктивності викладу інформації. Якщо ж вона трактуватиметься як «уніфікація викладу міркувань» стосовно тих чи інших фактів всіма засобами медіа, то цей варіант буде шкодити плюралізму думок, свободі слова та демократії в цілому.

5) повноваження часто не розписуються в достатній мірі, частіше дублюють чи коротко повторюють завдання. До таких повноважень можна віднести: управління державною власністю; організацію та забезпечення здійснення митної справи (у завданні 8 це зазначено як провадження митної справи); проведення політики у сфері охорони природи, екологічної безпеки, природо-користування (у завданні 3 – як забезпечення політики); вживання заходів щодо захисту прав і свобод людини та громадянина (у завданні 2 – заходи для забезпечення). Це важливі сфери суспільного життя, які повинні реалізовуватися детальніше та конкретними кроками. На практиці ж деякі розписані, а деякі лише зазначені.

6) окремими недоліками, на наш погляд, є надміру короткі та не зовсім точні повноваження. Прикладом можуть бути такі:

– у 1 сфері (таблиця 1) у напрямку (№ 3) соціальних питань повноваження щодо здійснення державної політики та вирішення питань щодо трудових відносин, зайнятості населення, трудової міграції, оплати та охорони праці та інші повноваження. У 2 сфері (таблиця 3) зазначено більш конкретне повноваження (№6. Праця) щодо заходів, які застосовуються у випадку порушення суб'єктами законодавства про охорону праці. Питання зайнятості та трудових відносин завжди було важливим для суспільства, але його вираження у рамках повноважень має досить описовий характер. Кожний із цих напрямків заслуговує на чіткіше визначені кроки з метою їх ефективної реалізації. Наразі ці повноваження (особливо із 1 сфери) звучать більше як завдання. Для зіставлення можемо проілюструвати, що фінансовий напрямок у 1 сфері (№ 2) налічує чималу кількість повноважень, хоч у завданнях (№ 3) – це тільки «забезпечення фінансової політики». У результаті, у рамках цього закону, фінансовий напрямок краще урегульований, ніж сфера зайнятості та трудових відносин.

– повноваження щодо спорту та туризму (таблиця 2 та 3) мають дуже коротке вираження, незважаючи на те, що вони номінально зазначені у назві 2-ої сфери. Ці повноваження виражені через політику щодо охорони фізичної культури, доступності фізкультурно-оздоровчих закладів (напрямок охорони здоров'я), а також заходи щодо створення матеріально-технічних баз для розвитку спорту та туризму. У цих повноваження бракує кроків щодо покращення розвитку спорту та туризму як напрямків суспільного життя. Виключна наявність закладів та матеріально-технічних баз недостатня для розвитку фізкультури, спорту чи туризму. Потрібні кроки, щодо доступності та заохочування. Вважаємо, що подібна проблематика стосується також правової політики, напрямку законності (який виражається лише у контролі за дотриманням законодавства), напрямку міжнародної співпраці (який зводиться тільки до укладання договорів);

– не до кінця точним є розташування повноваження щодо заходів забезпечення пожежної безпеки поміж повноваженнями щодо забезпечення захисту прав та свобод та забезпечення боротьби зі злочинністю (таблиця 4, напрямок забезпечення прав). Повноваження щодо пожежної безпеки більше стосується національної безпеки, але в 5 сфері (таблиця 6) воно відсутнє. Тому складається враження, що згадка про пожежну безпеку було випадковим рішенням під час формування переліку;

– повноваження щодо запобігання та протидії корупції двічі згадується у 3 сфері (таблиця 4). І хоча боротьба з корупцією належить до організації державної, зокрема виконавчої влади, у 6 сфері (яка прямо стосується вдосконалення державного управління та державної служби – таблиця 7) про неї не згадано взагалі;

– також у 6 сфері (таблиця 7) передбачено повноваження про забезпечення представництва уряду в Конституційному Суді України. Варто зазначити, що тільки для конституційної юрисдикції передбачено призначення урядом представника. Проте згідно з законодавством та на практиці уряд співпрацює із парламентом, із президентом, судовою гілкою влади в загальній юрисдикції та іншими органами влади, зокрема на місцевому рівні. Тому про способи і форми взаємодії з іншими органами державної влади також варто зазначати у переліку повноважень. Тим більше, що ця взаємодія має пряме значення для державотворчих процесів.

Зауваження щодо співвідношення завдань та повноважень можуть тлумачитися в різний спосіб, мати різні підходи та бачення. Однак перелік засвідчує одну ключову проблему – це проблема відсутності системного підходу до організації діяльності виконавчої влади. Дисбаланс послідовного переходу від завдань до повноважень та зв'язку між ними створює труднощі для розуміння та ефективного провадження будь-якої адміністративної роботи.

Висновки. Організація уряду здійснюється на основі Конституції України та закону України «Про Кабінет Міністрів України». Завдання для функціонування уряду передбачені Конституцією та законом. Їхня кількість та зміст не ідентичні. Відмінності стосуються питань членства України в НАТО та ЄС, питань державного бюджету, функціонування різних органів влади та посадових осіб, а також всебічного розвитку особистості, забезпечення політики, розробки державних програм та іншого. Невідповідності знаходять свої наслідки у браку чіткості повноважень через які реалізуються завдання. Повноваження поділяються на 6 сфер суспільного функціонування. Кожна сфера передбачає певну кількість напрямків функціонування. Перша сфера наповнена 3, а друга 7 напрямками. Більшість із сфер має 4 напрямки, які наповненні юрисдикційними повноваженнями за допомогою яких уряд впливає на суспільне життя.

Втім у результаті співвідношення завдань та повноважень можемо виокремити низку недоліків, які притаманні цій частині виконавчої влади. Цей перелік систематизується за критеріями: – *завдання, які не конкретизовані повноваженнями*. Зокрема, завдання щодо забезпечення рівних умов розвитку всіх форм власності не реалізовується через жодне чітке повноваження. Хоча деякі можуть бути «наближені» в результаті тлумачення; – *повноваження, які не конкретизовані завданнями*. Прикладом може бути повноваження щодо підприємницької діяльності. Окрім завдань щодо економіки та фінансів, завдань з приводу підприємництва бракує; – *повноваження з неповним вираженням та суперечливим характером*. Повноваження щодо діалогу на національному рівні може виражатися кількома завданнями, втім вони не зосереджують увагу на соціальній інтеракції. До цього критерію також відноситься сфера освіти із недостатньо конкретизованим вираженням у повноваженнях та завданнях.

Наведене є тільки окремими прикладами із численного переліку, який запропонований в роботі. Неналежне узгодження завдань та повноважень створює неточності, ускладнює роботу урядових структур. Подолати такий виклик – чітко виписати точний уніфікований та не політизований перелік завдань для здійснення виконавчої влади. У свою чергу конкретні кроки реалізації завдань, тобто повноваження, мають впливати із цього переліку. Сфери суспільного життя та повноваження щодо їх реалізації стануть предметом для наступних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Денег В. Оптимізація компетенцій органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в умовах реформи децентралізації в умовах: автореф. дис.... канд. наук з держ. упр.: 281. Львів, 2024. 280 с. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2024/radaphd/28075/24062024-disertaciya.pdf> (дата звернення: 12.09.2025).
2. Дерещ В. Необхідність удосконалення законодавчого регулювання функціонування Кабінету Міністрів України, міністерства інших центральних органів виконавчої влади. *Правові засади організації та здійснення публічної влади*. 2025. С. 422. URL: <https://univer.km.ua/sites/default/files/Наукова%20діяльність/36ірник%20Публічна%20влада%2016.05.2025.pdf#page=110> (дата звернення: 12.09.2025).

3. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 12.09.2025).
4. Кульчій І. Оптимізація функцій органів виконавчої влади в контексті реформування системи державного правління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2012. № 8. URL: https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/7946/1/Duur_2012_8_5.pdf (дата звернення: 12.09.2025).
5. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII: станом на 30 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 12.09.2025).
6. Романюк А. Типологія урядових кабінетів в країнах Західної Європи: порівняльний аналіз. *Вісник львівського університету*. 2007. № 10. С. 234–244. URL: http://fs-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/10_2007/23.pdf (дата звернення: 18.08.2025).